

УДК 371.2:378.14-057.87

Олеся Овчарова,
викладач Харківського
гуманітарно-педагогічного інституту

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАНАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗАКЛАДІ

Розглянуто особливості організації позанавчальної роботи зі студентами-майбутніми вчителям, роль та місце позанавчальної роботи у вищому навчальному закладі для майбутнього вчителя.

Ключові слова: позанавчальна робота, студент, організація.

Рассмотрены особенности организации внеучебной работы со студентами – будущими учителями, роль и место внеучебной работы в высшем учебном заведении для будущего учителя.

Ключевые слова: внеучебная работа, студент, организация.

Features of organization of out of classes work with the future students are examination. The role and the place of this work in the higher educational establishment.

Key words: extracurricular activity, student, organization.

Аналіз наукової літератури з обраної проблеми свідчить, що до найбільш актуальних і складних проблем організації виховної роботи із студентами у вищих навчальних закладах можна віднести такі: теоретико-методологічні засади національного виховання, педагогічні умови організації позааудиторної виховної роботи у вищих закладах освіти, діяльність куратора академічної групи, що спрямована на формування особистості студента, організаційні форми виховного впливу на особистість, аналіз виховної діяльності педагога (І.Вінтін, В.Демчук, М.Соловей, І.Черезова та інші).

Проте проблема організації позанавчальної виховної роботи у вищих навчальних закладах ще недостатньо досліджена у теоретичному аспекті, що негативно позначається на практичній діяльності всіх суб'єктів управління виховною роботою: керівників, викладачів, кураторів та студентського самоврядування.

Мета статті полягає у теоретичному розгляді особливостей організації позанавчальної роботи зі студентами у вищому навчальному педагогічному закладі.

Організація виховної роботи у вищій школі регламентується Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Указами Президента

України та іншими нормативними документами й актами. Зокрема Закон України «Про вищу освіту» передбачає створення таких умов навчання та виховання, які б забезпечили «можливість інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню знаючої, вмілої та вихованої особистості» [1, 75].

Виховна робота у вищому педагогічному навчальному закладі є важливим чинником цілісного виховання особистості майбутнього вчителя. Система виховної роботи у вищому навчальному закладі орієнтована на особистість і спрямовується не лише на формування високих професійних якостей майбутніх фахівців, а й виховання повноцінних, самодостатніх громадян Української держави. Її сенс у сприянні «загальнокультурному розвитку особистості студента, формуванню в нього творчого мислення, різнобічних інтересів і настійних прагнень їх задоволення та, нарешті, дієвій конкурентоспроможності» [3, 91].

Ми надаємо перевагу особистісно орієнтованому вихованню, основні функції його полягають у створенні різноманітних соціокультурних середовищ, у яких особистість розвивається і набуває соціального досвіду, отримує допомогу в соціальній самоідентифікації та самореалізації природних задатків [3, 236].

При цьому виховання функціонує як система життєдіяльності студентської молоді, що виявляється в аудиторній (навчальний процес – виховуюче навчання) і позааудиторній, тобто позанавчальній (виховний процес – створення умов для раціональної самоорганізації студентської діяльності, культури праці та дозвілля) роботі.

Студентський період є важливою стадією соціалізації особистості майбутнього вчителя і має певні особливості, зокрема: відбувається активне включення у нове середовище; посилюється роль студента як суб'єкта соціалізації, самостійність у виборі цінностей, ідеалів, середовища для спілкування, видів діяльності, що посилює необхідність рівноправної, демократичної партнерської взаємодії; удосконалюються механізми саморегуляції, самокорекції; домінуючим фактором впливу стає нове соціальне середовище (академічна група, групи за інтересами). Передумовами успішного соціального становлення студентської молоді педагогічного навчального закладу є: соціальний досвід, потреби, установки особистості, наявність адекватного соціального середовища, організація соціально-виховного процесу.

Метою виховання майбутніх учителів, по-перше, є формування цілісної особистості громадянина України (уособлення поєднання інтелектуального потенціалу, духовності, високого професіоналізму – як фахівця і як людини з яраво вираженою національно-громадською позицією); по-друге, це розвиток у особистості вмінь миттєво адаптуватися до непростих умов у суспільстві, аналізувати та активно використовувати свої потенційні можливості; по-третє, необхідно підготувати особистість,

яка могла б не лише керувати, а й виконувати доручення, людину, спроможну до самопізнання, саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення та самоактуалізації.

Основою змісту позанавчальної виховної роботи серед студентів є створення умов для повноцінної життєдіяльності студентів. Організацію позааудиторної діяльності у вищому навчальному закладі необхідно спрямувати на те, щоб кожен студент відчував себе причетним до подій у країні та у стінах рідного навчального закладу. А також, щоб він відчував себе відповідальним за результати колективно-творчої праці, розвивався на традиціях доброго ставлення до оточуючих його людей.

Протягом навчання та виховання у вищому навчальному закладі студентів необхідно привчити до процесу поглибленого самопізнання, навчити бачити свої недоліки та об'єктивно оцінювати свої достоїнства, кожного студента навчити колективним формам праці, розвинути в ньому навички соціального партнерства та толерантності, привити студентам-майбутнім учителям вміння та навички творчого підходу до будь-якого виду діяльності.

Зазвичай управління виховним і культурно-освітнім процесом у вищому навчальному закладі здійснює ректорат. Йому підпорядковані декани факультетів, заступники деканів, органи студентської громадськості, інші структури.

Професійне виховання студентів реалізується як у процесі навчання, так і в умовах позааудиторної роботи. Виховна робота, яка здійснюється в позааудиторних умовах, передбачає: формування в студентів національного світогляду, засвоєння ними системи цінностей (вселюдських, національних, громадянських, родинних, особистого життя); розв'язання завдань професійного виховання; професійно-орієнтаційну, інформаційно-просвітницьку, культурно-виховну допомогу студентам; розвиток їхніх творчих та інтелектуальних здібностей; залучення до різноманітної позааудиторної діяльності за інтересами, участь у культурно-освітній, спортивно-оздоровчій та інших видах діяльності; участь у громадських, культурно-освітніх, культурно-виховних заходах на рівні студентських академічних груп, факультетів, інститутів; роботу з активом курсу, факультету, університету: виховання навичок організаторської роботи з колективами академічних груп; сприяння роботі рад студентського самоврядування в гуртожитках, на факультетах [4, 34–35].

Серед форм позааудиторної виховної роботи у вищих навчальних закладах найбільш поширені такі: лекції, диспути, дискусії з культурно-етичних, естетичних, студентсько-молодіжних проблем; бесіди-зустрічі з видатними людьми, митцями, лікарями та ін.; бесіди-зустрічі з ветеранами та героями війни; дні відчинених дверей; дискотеки, вікторини, екскурсії до музеїв, концерти художньої самодіяльності; щорічні огляди-конкурси «Дебют першокурсника», дні посвячення у студенти; спортивні змагання

та ігри та ін.

Важливою особливістю організації виховної роботи зі студентами-майбутніми учителями є не лише формування почуття відповідальності за майбутнє свого народу, поваги до героїчного минулого Батьківщини, її традицій, культури, мови, шанобливого ставлення до всіх народів України, Європи, світу. Наголошуємо, що позааудиторна виховна робота у вищому педагогічному закладі має неабияке значення для майбутніх учителів. Ця робота не лише впливає на розвиток творчої особистості майбутнього вчителя, а й готує до виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах. Залучаючи студентів до позааудиторної роботи, педагоги в першу чергу, формують почуття великої відповідальності за доручену справу, тим самим студентів привчають до самодисциплінованості.

Виховна робота в позааудиторний час дуже різноманітна, що дає можливість підготувати різнобічно розвинену особистість майбутнього вчителя. Великий відсоток майбутніх фахівців працюватимуть у сільських школах, але на відміну від міської школи, сільська школа має свої особливості, до яких молодий спеціаліст не завжди якісно підготовлений. Активна участь у позааудиторній виховній роботі забезпечує швидке адаптування до роботи у сільській школі (де, можливо, необхідно буде учителю виконувати не лише свої обов'язки, а й класного керівника, педагога-організатора, соціального педагога, іноді психолога). Беручи участь у позааудиторній роботі, студенти набувають досвіду організації позакласної діяльності школярів.

У наш час у вищих навчальних закладах виховна робота набуває широкого значення та має різноманітні напрямлення, що дає спроможність студентам спробувати чи реалізувати свої можливості в різних сферах. Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 03.04.2001р. № 166 затверджено «Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах», в якому сказано «самоврядування у вищому навчальному закладі – це самостійна громадська діяльність студентів із реалізації функцій управління вищим навчальним закладом, яка визначається ректоратом (адміністрацією), деканатами (відділеннями) і здійснюється студентами відповідно до мети і завдання перед студентськими колективами»[5, 8].

Згідно зі ст. 38 Закону України «Про вищу освіту» [1], основними завданнями студентського самоврядування є:

- забезпечення і захист прав та інтересів студентів, зокрема, стосовно організації навчального процесу;
- забезпечення виконання студентами своїх обов'язків;
- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів;
- сприяння створенню відповідних умов для проживання та відпочинку студентів;
- сприяння діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань,

клубів за інтересами;

- організація співробітництва зі студентами інших навчальних закладів і молодіжними організаціями;
- сприяння працевлаштуванню студентів;
- участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами.

Запровадження студентського самоврядування у вищих навчальних закладах є конкретною реалізацією громадянських прав студентів, формування у них почуття відповідальності, уміння розв'язувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми. Водночас студентське самоврядування є дієвою формою самовиховання. Робота з питань організації студентського самоврядування спрямовується на постійний його розвиток та самовдосконалення.

Таким чином, така організація виховної роботи у позааудиторний час у вищому педагогічному закладі сприяє активізації самостійності та самоврядування студентів, що веде до кращих результатів підготовки майбутніх фахівців. Залучення майбутніх учителів до участі в студентському самоврядуванні є важливим компонентом у організації позааудиторної роботи студентів, оскільки сприяє виробленню навичок керувати, управляти, організовувати.

Виховання особистості студентів у вищих навчальних закладах здійснюється як у навчальному процесі, так і в різних видах позааудиторної роботи. Головний результат виховної роботи вбачається у покращенні трудової дисципліни, підвищенні якості фахової підготовки студентської молоді, що визначає її конкурентноспроможність на ринку праці та формування у студентів відповідального ставлення до навчально-виховного процесу.

Перспективним напрямком дослідження є вивчення питань з виховання відповідальності майбутнього учителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта в Україні. Нормативна база. – К.: КНТ, 2006. – С. 40–93.
2. Винтин И. Организация воспитательной работы в вузе во внеурочное время / Винтин И. // Педагогіка. – 2004. – № 9. – С. 58–64.
3. Всебічний розвиток особистості студента: матеріали науково-практичної конференції. – Ірпань, 2001. – 598 с.
4. Соловей М., Демчук В. Система виховної роботи у вищому навчальному закладі як фактор цілісного виховання особистості / Демчук В., Соловей М. // Рідна школа. – 2004. – червень. – С. 33–37.
5. Студентське самоврядування як невід'ємна складова демократизації вищої школи. – К.: Знання, 2005.
6. Черезова І. Організація виховної роботи зі студентами / Черезова І. // Рідна школа. – 2006. – № 6. – С. 21–23.